

DUPĂ DREPTURILE OMULUI, DREPTUL SUFLETULUI ȘI AL BIOCÂMPURILOR FIINȚELOR. NOTE DE TEORIE ȘI ACCEPTABILITATE

Cristina Elena POPA TACHE

Jean-Luc MARTIN-LAGARDETTE

Abstract

Legal logic is an effective tool for gathering the usages, traditions and customs in force from immemorial times in natural law, canon law, human rights and, more recently, natural law. By observing that most of people believe in the existence of the soul as a spiritual principle, the energy that animates and unites all beings (from human consciousness to the energy fields of all life forms), we confront the habit as a prelude to a new right. Consisting of unwritten legal rules, elaborated by the practice of social life and transmitted, from generation to generation, through tradition, this right of the soul and the bioenergy of beings exists de facto, worldwide (but dissipated and fragmented) especially in the field of religions and complementary medicine. It must now be reconsidered rationally, developed and protected internationally as a right of all living beings. For the realization of this material, the method of consilience-type introspection was used. Through an accessible language, in the first part, the article explores the conditions of acceptability and the new logic that would allow a fruitful reading, and in the second part, it presents the theoretical foundations of this legal approach.

Keywords: *human rights, custom, soul, bioenergy, legal logic.*

1. Introducere

Dreptul nu este doar cunoaștere, este în primul rând un ansamblu de relații și practici întâlnite în aproape toate tipurile de societăți. Acesta este motivul pentru care a dat întotdeauna naștere atât unei literaturi a juriștilor profesioniști, elaborând cunoștințele juridice, cât și unei literaturi a dreptului, creată de filosofi, esești sociologi sau economiști¹. Cele două tipuri de literatură, atunci când cooperează,

¹ Jean-Claude Némery et Thomas Perroud în introducere la „Vers un droit de l'âme et des bioénergies du vivant”, Ed. L Harmattan, Collection: Logiques Juridiques, 2022, autor Cristina Elena Popa Tache, prefață de Jean-Luc Martin-Lagarrette, p. 4.

pot emite cele mai valoroase concepții pe fondul inter, multi și transdisciplinarității. Din nefericire, literatura juridică este rar adusă în lumina reflectoarelor, deși este esențial rolul său de tip precursor „beyond the law”. Acesta este și motivul pentru care cele mai faimoase reviste juridice din lume au o secțiune destinată explorării „beyond the law”, pentru a evita obtuzitatea și rigiditatea. Am auzit în ultima perioadă voci care afirmau că nu ar mai fi ceva de descoperit în drept. Este o ipoteză falsă, marcată de un confort dăunător. Trăim o eră a marilor schimbări (revoluții industriale, spirituale, robotica, digitalizarea etc.) în fața căreia nu e recomandat să ne ciocnim de un drept adormit.

Pentru că domeniul dreptului se extinde constant, îi revine cercetării juridice misiunea sa specifică să identifice și să dezvolte noi ramuri de drept. Legea este creație și, la baza sa, este o desfășurare dedicată drepturilor ce pot fi stabilite și puse în valoare astfel încât viața în toate formele sale să se bucure de respect, protecție și evoluție. Punctul de pornire al acestei călătorii juridice este cel în care ne aflăm acum, astăzi, începând cu obiceiul pământului reprezentat de normele de drept consfințite printr-o practică îndelungată, continuând cu făgăduințele și ajungând la lege². Logica juridică este un instrument eficace prin care pot fi asamblate datinile, tradițiile și toate consuetudinile *de când lumea* izvorâte din dreptul natural, dreptul canonic, dreptul naturii³ și/sau din drepturile omului. Pornind de la constatarea că majoritatea oamenilor manifestă credința în existența sufletului și în câmpurile energetice ale formelor de viață, rezultă concluzia că avem o practică îndelungată, larg răspândită și recunoscută; ne aflăm deci în fața cutumei ca izvor

² Vezi Cristina Elena Popa Tache, *Vers un droit de l'âme et des bioénergies du vivant*, Ed. L Harmattan, Collection: Logiques Juridiques, 2022, prefață de Jean-Luc Martin-Lagarrette, p. 18.

³ A se vedea propunerea boliviană pentru drepturile naturii, materializată internațional prin Declarația Universală a Drepturilor Mamei Pământ, adoptată în 2010 la Conferința mondială privind schimbările climatice și drepturile Pământului. La nivel constituțional, Ecuador a fost primul care a recunoscut drepturile naturii. Articolul 71 începe: „Natura, sau Pacha Mama, unde viața este reprodusă și are loc, are dreptul la respect integral pentru existența ei și pentru menținerea și regenerarea ciclurilor sale de viață, a structurii, funcțiilor și proceselor evolutive” Bolivia a adoptat această abordare prin Legea cu privire la drepturile mamei pământ (2010); drepturile enumerate sunt drepturile la viață, diversitatea vieții, apa, aerul curat, echilibrul, restaurarea și viața fără poluare. Statul plurinațional din Bolivia a prezentat proiectul de rezoluție privind armonia cu natura. Termenul „Mamă natură” este important pentru propunerea boliviană, deoarece transmite conceptul andin de Pachamama, simbioza dintre omenire și natură, oferind astfel respectul convenit naturii. Formularea inițială a dat o anumită înclinație abordării Națiunilor Unite, care, în orice caz, a fost reflectată în versiunea finală adoptată. Proiectul de rezoluție privind armonia cu Mama Pământ a propus „o posibilă declarație a principiilor etice și a valorilor etice pentru a trăi în armonie cu Mama Pământ”, în timp ce cea privind armonia cu natura nu face o asemenea referință și nici nu o exclude. Conform ONU, În 2009, Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite, la a șazezecea a patra sesiune, a considerat, printre alte probleme, mediul, dezvoltarea durabilă, biodiversitatea, schimbările climatice, deșertificarea, apa ca resursă de bază și un proiect de rezoluție intitulat „Armonia cu natura”. Departamentul de Informații Publice al Organizației Națiunilor Unite a menționat proiectul de rezoluție într-un comunicat de presă, subliniind noutatea sa. În timp ce comunicatul de presă se referea la o rezoluție privind armonia cu Mama Pământ, acesta este de fapt intitulat „Armonia cu natura”, care este același document care a fost modificat ulterior pentru a răspunde preocupărilor.

de drept. Cutuma juridică este de fapt, etapa premergătoare apariției unui nou drept. Aceste reguli juridice nescrise formate în practica vieții sociale și transmise, din generație în generație, prin tradiție, au condus la ipoteza că dreptul sufletului și al bioenergiilor ființelor există și se cer protejate și dezvoltate de acum încolo, iar problemele care se ivesc și urmează a fi cercetate au legătură cu principiile de drept aplicabile, actorii acestui drept, instituțiile și mecanismele de protecție și apărare.

Orice teorie despre dreptul sufletului și al bioenergiilor ființelor poate fi construită doar prin îmbinarea acestor materiale: lege, respect și recunoștință pentru viață (date fiind izvoarele sale), fiind clădită pe o metodă de cercetare formată din introspecție, experiment și observație, cărora li se alătură așa cum este și firesc, elemente din metodele obiective ale științelor, amintit fiind și personalismul energetic ca știință obiectivă a personalității⁴. În *Vers un droit de l'âme et des bioénergies du vivant*⁵ se arată că „personalismul energetic rămâne o teorie utilă, o punte de trecere între realitatea materiei și realitatea persoanei și chiar posibilitatea unificării acestor două realități. „Personalismul energetic este un realism bazat pe extensia legii energiei la întreg câmpul experienței umane, atât materiale cât și sufletești⁶”. Această lucrare pornește de la observația conform căreia avem legi care reglementează accesul la religie (privind convingeri bazate pe suflet/spirit) și legi care privesc organizarea și funcționarea activităților și practicilor de medicină complementară/alternativă⁷ (terapii care au la bază câmpurile energetice și aurice), dar încă nu avem bine determinat și reglementat un domeniu de drept al sufletului și al biocâmpurilor, acel mediu sufletesc ce trebuie protejat și neîngrădit.

Prin urmare, realitatea socială, mai bine spus fragmente din această realitate, formează obiectul unor acte legislative, dar din punct de vedere juridic nu există noțiunea supusă reglementării în sine, ceea ce este incomplet. Aceste enumerări relevă un enunț contradictoriu și, în același timp, demonstrabil prin faptul că actele legislative exemplificate constituie totuși izvor de drept pentru această materie.

2. O nouă logică prealabilă acceptării dreptului sufletului⁸

Acum, să presupunem că necesitatea conceperii acestui drept universal al sufletului și al biocâmpurilor este recunoscută, chiar dacă, desigur, avem încă de discutat și de precizat.

⁴ Conceptul personalismului energetic se găsește analizat pe larg în opera științifică a savantului Constantin Rădulescu Motru.

⁵ Cristina Elena Popa Tache, op.cit., pp. 30,31.

⁶ C.R. Motru, *Personalismul energetic*, p. 631 și urm.

⁷ În România, Legea nr. 118/2007 privind organizarea și funcționarea activităților și practicilor de medicină complementară/alternativă, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 305 din 8 mai 2007.

⁸ Prin dreptul sufletului se va înțelege, pe parcursul acestei lucrări, dreptul sufletului și al biocâmpurilor formelor de viață.

Rămâne să lucrăm la acceptabilitatea sa, la admisibilitatea sa în lume.

Fără îndoială, dacă acest drept este prezentat într-un mod relevant și clar, majoritatea cetățenilor de pe Planetă îl vor primi cu plăcere, chiar cu entuziasm.

Într-adevăr, după cum scrie Rupert Sheldrake⁹, cercetător în biochimie și fiziologie engleză, autor al conceptului de „rezonanță morfică”: „De îndată ce ne acordăm dreptul de a considera lumea ca un organism viu, ni se pare că o parte din noi știam acest adevăr dintotdeauna. Într-un fel, ieșim din iarnă pentru a intra într-o nouă primăvară. Începem să conectăm viața noastră mentală și experiențele noastre intuitive directe cu natura. Devenim parte din spiritul locurilor și timpurilor sacre. Măsurăm cât de mult trebuie să ne învețe societățile tradiționale, care nu au pierdut niciodată contactul cu lumea vie care le înconjoară. Ne reconectăm cu tradițiile animiste ale strămoșilor noștri. Dezvoltăm o înțelegere mai bogată a naturii umane, modelată de tradiție și de memoria colectivă, legată de pământ și de cer, legată de orice formă de viață și deschisă în mod conștient către puterea creatoare exprimată prin evoluție. Renaștem într-o lume vie”.

Ne „renaștem” după ce am suferit o „dezîncântare față de lume” (formulare a sociologului Max Weber pentru a desemna „procesul declinului credințelor religioase și magice în favoarea explicațiilor științifice¹⁰”). Până astăzi, de fapt, am căutat în mod dramatic și în zadar un sens pozitiv (sau cel puțin încurajator) al Universului și al existenței noastre pe Pământ.

Acestui sens, îi întrezărim acum bazele atât în unitatea celor vii, ale căror elemente, fiecare contribuie la echilibrul homeostatic al întregului, și la restabilirea libertății noastre oferite de indeterminismul pe care investigația științifică modernă ne-a obligat să îl acceptăm în însăși inima materiei.

Prin urmare, nu există nicio îndoială, în ochii noștri, că multe popoare vor accepta cu bucurie ideea că Universul nu este mecanismul monstruos, rece și indiferent pe care știința mecanicistă și materialistă ni l-a descris de aproape două secole.

În aceeași lucrare, Sheldrake încearcă să discearnă „originile acestei diviziuni între sentimentul nostru de natură vie și teoria naturii moarte. (...) Trebuie să ne amintim că platitudinile și dovezile de astăzi au fost teorii controversate în trecut, înrădăcinate în anumite tipuri de religii și filosofii crezute doar de un grup restrâns de intelectuali europeni. Datorită succeselor tehnologiei, teoria mecanicistă a naturii triumfă acum peste tot în lume. A devenit doctrina ortodoxă și oficială a progresului economic. Un fel de religie, ca să spunem direct, care ne-a condus la criza actuală”.

O „religie” care a avut – și are încă – marii ei preoți, precum francezul Jacques Monod. În *Le Hasard et la nécessité*¹¹, profesorul, laureat al Premiului Nobel pentru

⁹ R. Sheldrake, *L'Âme de la nature*, Edition Albin Michel, 2001.

¹⁰ https://fr.wikipedia.org/wiki/%27D%C3%A9senchantement_du_monde. Accesat la 6 feb. 2022.

¹¹ J. Monod, *Le Hasard et la nécessité*, Editions du Seuil, Paris, 1970.

Medicină, scrie: „Omul trebuie, în sfârșit, să se trezească din visul său vechi pentru a-și descoperi singurătatea totală, ciudățenia radicală. Acum știe că, asemenea unui țigan, se află la marginea universului în care trebuie să trăiască. Univers surd la muzica sa, indiferent la speranțele sale, precum și la suferințele sau delicturile sale. (...) El știe acum că ele (valorile, etica) sunt numai ale lui și, pentru a fi în sfârșit stăpân pe ele, i se pare că ele se dizolvă în vidul indiferent al universului. Atunci omul modern se îndreaptă spre, sau mai degrabă împotriva științei, a cărei putere teribilă de *distrugere o măsoară acum*, nu numai a trupurilor, ci și a sufletului însuși (*sublinierea noastră*)”.

Respingerea crescândă de către societatea civilă a unei „științe fără conștiință”, în cuvintele lui Rabelais, poate fi înțeleasă în lumina „distrugerii sufletului” pe care o provoacă fără ca noi să putem face nimic în acest sens, decât să protestăm, la fel ca și asociațiile pentru apărarea naturii sau a animalelor, sau cele pentru promovarea medicamentelor naturiste.

La data publicării cărții lui Monod, antropologul și etnologul francez Claude Lévi-Strauss, într-o scrisoare scrisă la 2 noiembrie 1970 către „dragul său coleg”, a protestat împotriva alegerii sale etice, în ochii săi abuzivă, în legătură cu „principiul obiectivității”: „Ceea ce, în (alegerea dumneavoastră) mă îngrijorează, este că riscă să dea și mai multă greutate acestei forme disproporționate de umanism în care văd originea relelor de care suferă civilizația noastră care, detașând omul de restul naturii, l-a lipsit, împotriva atacurilor pe care le face asupra lui însuși, de acest strat protector pe care respectul pentru sine l-ar fi constituit, nu ca o ființă transcendentă, ci dimpotrivă, ca o manifestare între altele – și nu mai puțin respectabilă din acest motiv – a vieții. Aș prefera așadar, printr-o revenire parțială la animism, să mărturisesc că cunoștințele științifice se vor confrunta într-o zi cu limite de netrecut (pur teoretice, de altfel, și care nu o pot împiedica în practică), cu prețul de a putea inspira omului sentimentul de solidaritate cu tot restul creației”.

Din fericire, într-una dintre acele inversări imprevizibile pe care viața îi place să ni le ofere, aceste „limite de neatins” sunt bine cunoscute astăzi: „Știința însăși a început să depășească viziunea mecanică a universului. Ideea că totul este pre-determinat și în principiu previzibil a deschis de fapt calea către concepte de indeterminism, spontaneitate și haos. Încă o dată, forțele invizibile care organizează natura animată prind forma ca și *câmpuri* (*sublinierea noastră*). Atomii solizi și inerti ai fizicii newtoniene s-au dizolvat în modele de activitate vibrațională¹².

Am fost forțați să o recunoaștem: materia nu există ca substanță obiectivă, absolută, inexorabil determinată. Totul este energie și totul depinde de modul în care observăm formele aparente ale acestei energii din care suntem, de altfel, constituiți noi înșine. Dualismul subiect-obiect nu mai este suficient pentru a

¹² R. Sheldrake, *ibid.*

înțelege în mod adecvat realitatea. Trebuie invocat neapărat *un al treilea termen* care ne permite să credem, de exemplu, că același foton este și undă și particulă, două concepte aparent ireconciliabile.

2.1. Evoluții

Revoluția cuantică ne-a schimbat ideea despre realitate. Noul drept al sufletului și a biocâmpurilor pe care ne propunem să îl studiem ține cont de această răsturnare. Faptul că legile pe care le adoptăm sunt mai compatibile cu realitatea, este condiția ca societățile noastre să aibă șanse să evolueze armonios.

După pionierii fizicii cuantice precum Planck, Einstein, Bohr, Heisenberg, Pauli, Schrödinger, Dirac, Born, de Broglie etc., unii teoreticieni au decis să caute să conceapă o nouă epistemologie, un nou mod de a gândi lumea care respecta descoperirile lor senzaționale, și este deschisă înțelegerii reciproce a oamenilor, indiferent de cunoștințele și culturile lor.

Printre aceștia, Stéphane Lupasco¹³ a dezvoltat o logică generală a antagonismului energetic. Aceasta integrează logica clasică, aristotelică, într-un tot mai mare, dinamic și deschis, compatibil cu ciudățenia fizicii cuantice.

„Lupasco este singurul care a reușit să identifice o lege a invarianței care să permită, în principiu, unificarea diferitelor domenii ale cunoașterii”, scrie Basarab Nicolescu, un alt franco-român, fizician și fondator al Centrului Internațional de Cercetare și Studii Transdisciplinare (Ciret)¹⁴. (...) Meritul istoric al lui Lupasco a fost că a afirmat că logica terțului *inclus (subliniem)* este o logică reală, formalizabilă și nu contradictorie.

Explicație: unul dintre pilonii logicii clasice, folosit și astăzi pe scară largă, este principiul *terțului exclus*: fie ceva este adevărat, fie opusul său este adevărat. Socrate este viu sau mort, nu există a treia posibilitate.

La prima vedere, logica *terțului inclus* este greu de înțeles pentru rațiunea noastră. Toată munca lui Stéphane Lupasco arată de ce și cum este nu numai posibil, ci și necesar dacă vrem să ne pliem pe realitate. Pentru a o înțelege, se propune un salt conceptual. Un salt facilitat de înțelegerea că nu există un singur „nivel de realitate” și că acesta nu este dual, ci ternar.

Tocmai această sarcină și-a propus Basarab Nicolescu să o îndeplinească, cu conceptul său de transdisciplinaritate: „Astăzi sunt sute de discipline, mai notează Basarab Nicolescu în *Manifestul transdisciplinarității*. Cum ar putea un fizician teoretician al particulelor să dialogheze cu adevărat cu un neurofiziolog, un matematician cu un poet, un biolog cu un economist, un politician cu un informatician, dincolo de generalități mai mult sau mai puțin banale? Și totuși, un adevărat *factor*

¹³ Sau Ștefan Lupașcu, filosof francez de origine română.

¹⁴ B. Nicolescu, *Ce este decât realitatea? Reflecții în jurul operei lui Stéphane Lupasco*, Liber, Montreal, 2009, publicată simultan în limba română, traducere de Simona Modreanu, Iași, Junimea, 2009.

de decizie ar trebui să poată dialoga cu toată lumea în același timp. (...) Cheia de boltă a transdisciplinarității constă în unificarea semantică și operativă a semnificațiilor prin și dincolo de discipline. Ea presupune o raționalitate deschisă, printr-o nouă privire asupra relativității noțiunilor de „definiție” și „obiectivitate”. Formalismul excesiv, rigiditatea definițiilor și absolutizarea obiectivității care implică excluderea subiectului duc la sărăcire”.

În Carta Ciret se poate citi astfel: „Viziunea transdisciplinară este ferm deschisă în măsura în care depășește domeniul științelor exacte prin dialogul și reconcilierea lor nu numai cu științele umane, ci și cu arta, literatura, poezia și o experiența interioară”.

Se deschide astfel ușa conviețuirii, inclusiv la nivel cognitiv, între diferitele discipline științifice, pe de o parte, și, pe de altă parte, sensibilitatea, spiritualitatea și simțul legăturii dintre toate viețuitoarele. Iraționalul se prezintă atunci ca un „nivel de realitate”, posedând un limbaj care nu se mai referă la disprețuire și excludere, ci la descifrare după propria sa gramatică.

Un astfel de dialog – care este fără îndoială necesar dacă Umanitatea vrea doar să supraviețuiască – devine posibil, împăcând știința cu subiectivitatea, cu sufletul uman și toate formele de bioenergie.

3. Analiză euristică a apariției unui nou domeniu de drept

A sosit timpul ca noțiunile de suflet și biocâmpuri ale formelor de viață, în calitatea lor de cerințe ale vieții individului sau chiar ale societății, să beneficieze de atenția cuvenită. Până în prezent, deși aceste noțiuni au depășit cu mult limitele cutumei, ele nu au fost nereglementate corespunzător nici în cadrul drepturilor omului¹⁵.

¹⁵ Reglementarea este una generală, de afirmare a drepturilor fundamentale ale omului. *Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene* afirmă în art. 10 libertatea de gândire, de conștiință și de religie în înțelesul căreia orice persoană are dreptul la libertatea de gândire, de conștiință și de religie. Acest drept implică libertatea de a-și schimba religia sau convingerea, precum și libertatea de a-și manifesta religia sau convingerea individual sau colectiv, în public sau în particular, prin intermediul cultului, învățământului, practicilor și îndeplinirii riturilor. Dreptul la obiecție pe motive de conștiință este recunoscut în conformitate cu legile interne care reglementează exercitarea acestui drept. Dreptul garantat la alineatul (1) corespunde dreptului garantat la articolul 9 din CEDO și, în conformitate cu articolul 52 alineatul (3) din cartă, are același înțeles și același domeniu de aplicare ca și acesta. De aceea, restrângerile acestuia trebuie să respecte dispozițiile articolului 9 alineatul (2) menționat anterior, având următorul text: „Libertatea de a-și manifesta religia sau convingerile nu poate face obiectul altor restrângeri decât acelea care, prevăzute de lege, constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, pentru siguranța publică, protecția ordinii, a sănătății sau a moralei publice ori pentru protejarea drepturilor și libertăților altora”. Dreptul garantat la alineatul (2) corespunde tradițiilor constituționale naționale și evoluției legislațiilor interne în acest domeniu (Jurnalul Oficial al Uniunii Europene C 303/17 - 14.12.2007).

Statistic, pornind de la faptul că toți oamenii și-au manifestat cel puțin o dată, percepția sufletului sau/și percepția bioenergiilor (biocâmpurilor), s-au întocmit mai multe serii de sondaje de opinie umană. Unul dintre acestea este sondajul de opinie prin care s-a constatat că aproape 70% dintre australieni credeau sau erau deschiși la existența sufletului. Pe lângă aceste aspecte de ordin statistic, seriozitatea acestor demersuri emană din existența unor legislații larg răspândite pentru reglementarea unor aspecte de ordin ecleziastic, canonic sau din domeniul terapiilor alternative.

Așa cum arătam la începutul acestui articol, dreptul este un ansamblu de relații și practici întâlnite în aproape toate structurile societății. Această diversitate și răspândire a fost influențată și de faptul că în istoricul său, cercetarea științifică a cunoscut posibilitatea apariției unei științe complexe, care ar putea include și științele juridice și care ar putea să se ocupe de studiul fenomenelor sufletești, iar aceasta nu a fost niciodată exclusă de oamenii de știință. Marele savant C.R. Motru a fost de părere că da, este posibilă o astfel de știință și chiar se întâmplă pentru studiul fenomenelor sufletești petrecute. În ceea ce privește fenomenele sufletești viitoare, în sensul de precizie, a fost manifestată opinia conform căreia răspunsul este negativ, deocamdată: „(...) dar nu vom ignora totdeauna prevederea în materie de fenomene sufletești, ci o ignorăm acum și pentru câțva timp, din cauza nedezvoltării științei. *Non ignorabimus, sed ignoramus*¹⁶”.

Acest mod de analiză ales pentru expunerea acestei teorii, aparține atât logicii juridice, cât și transdisciplinarității. De aproape un secol, filosofii dreptului și logicienii au făcut cercetări aprofundate pentru a descifra mecanismele subtile și complexe prin care sistemul dreptului obiectiv (înțeles ca realitate autonomă, ca ontologie normativă) direcționează acțiunile și activitățile subiectelor de drept, în raporturile dintre ele, ca agenți ai schimbării de la o situație prezentă la o situație viitoare. Logica juridică intervine în dreptul sufletului și al bioenergiilor ființelor, ca o tehnică de explorare pentru a înțelege acest drept, care se bazează pe analiza și evaluarea formelor și schemelor sale din punctul de vedere al rațiunii. Obiectul său de studiu este format din opiniile și textele legale de tot felul, căutând ca argumentele utilizate în exercițiul lor să fie valide și congruente. Prin urmare, logica se bazează pe preceptul potrivit căruia legea și activitatea juridică trebuie să fie raționale. Fiecare regulă și fiecare decizie a juriștilor trebuie argumentate din logică, iar pentru aceste motive, logica juridică sprijină în mod ideal apariția dreptului sufletului și al biocâmpurilor. Acest fenomen a fost observat dar transpus și interpretat diferit, la un nivel general și de E. Wilson – cel ce a afirmat teoria unificată a cunoașterii în discipline – un esperanto între fizică, biologie, științe sociale și umaniste. Am constatat că prin aplicarea acestei metode, se pot deschide noi porți către noi soluții mai vaste, mai eficiente, mai ales în domeniul dreptului

¹⁶ C. R. Motru, *Personalismul energetic*, p. 258, apud Cristina Elena Popa Tache, op. cit., p. 28.

sufletului (al mediului sufletesc). De asemenea, C.R. Motru a conexas mediul cosmic, mediul sufletesc cu mediul natural, opunând lumea sufletească celei materiale¹⁷. Mai nou, transdisciplinaritatea a oferit metode științifice de analiză foarte eficiente.

Revenind la aspectele de ordin cutumiar specifice domeniului dreptului sufletului și al bioenergiilor ființelor, se observă că identificarea lor are loc, de regulă, prin întocmirea unor studii specifice, cu caracter oficial, cu o arie mare de răspândire¹⁸. Poate fi exemplificat aici Raportului global al OMS privind medicina tradițională și complementară - 2019 T&CM (Traditional & Complementary Medicine), întocmit prin participarea a 179 de state membre ale OMS¹⁹. Faptul că aceste state, într-un număr însemnat, se preocupă și adoptă diverse măsuri în acest domeniu, denotă existența preocupării pentru reglementarea acestui domeniu ce are la baza, în cele mai multe terapii, bioenergiile formelor de viață.

Așa cum este prezentat și în cartea *Vers un droit de l'âme et des bioénergies du vivant*²⁰, acest fapt dovedește recunoașterea „nevoii de elaborare a legilor și reglementărilor adecvate” și este de așteptat ca toate aceste eforturi de codificare să fie nu numai realizabile, dar și realizate pornind de la izvoarele de drept specifice. Indiferent de religia sau confesiunea aleasă, ori indiferent de practica medicală alternativă pentru care o persoană optează, în centrul atenției este percepția omului asupra mediului său sufletesc, dar și asupra mediului sufletesc al celorlalte forme de viață. Acest fapt demonstrează căutarea unor reglementări unificate în drumul spre evoluție spirituală, prin care sufletul și mediul său întreg să fie protejat și apărat, concluziv, să fie ocrotit de lege. Acțiunea de reglementare este sprijinită atât de instituții administrative de punere în aplicare a normelor specifice, cât și de educație (prin instituții de învățământ ce ar trebui înființate pentru acest scop).

3.1. Cu privire la definiția biocâmpurilor

Acest termen este în curs de definire pentru includerea în dicționarele omernirii. Foarte des întâlnită în lucrările de specialitate este definiția biocâmpului ca fiind un plan energetic, un circuit care corespunde holistic unui întreg organism,

¹⁷ Vezi C.R. Motru, *Personalismul energetic*, pp. 267, 271.

¹⁸ Vezi The Professional Chamber Sanator - the Union of Biontronicists of Josef Zezulka, *Alternative Medicine (CAM) in the World: What is silenced*, Ed. Tomáš Pfeiffer, Praga, 2019.

¹⁹ Raportul este disponibil aici: <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/312342/9789241515436-eng.pdf?sequence=1&isAllowed=y>, accesat la data de 02.09.2021. Relevante sunt datele conform cărora în baza informațiilor actuale, 88% dintre statele membre au recunoscut utilizarea T&CM, care corespunde a 170 de state membre. Acestea sunt țările care, de exemplu, au dezvoltat formal politici, legi, reglementări, programe și birouri pentru T&CM, iar numărul real de țări care utilizează T&CM este probabil să fie și mai mare, arată acest raport.

²⁰ Cristina Elena Popa Tache, op.cit., pp. 30,31.

interior și exterior, și care permite o comunicare rapidă în tot corpul. Pe scurt, este matricea care conectează dimensiunile noastre fizice, emoționale și mentale.

În România, spre exemplu, *Marele dicționar de neologisme* prezintă termenul de „biocâmp” ca fiind un câmp de acțiune specific organismelor vii, în care fenomenele electromagnetice se interferează cu fenomenele bioenergetice (bio- + câmp)²¹. Termenul are importanță juridică deoarece apare în reglementările privind terapiile alternative și medicina complementară.

Importanța stabilirii unui regim juridic corespunzător acestor subiecte manifestă valențe din ce în ce mai extinse. În bună parte, una dintre cele mai importante incertitudini existente în mintea oamenilor are legătură cu regulile, cu legea ce ar putea să guverneze desfășurarea cât mai bună a folosirii proprietății în sens juridic pe care formele de viață o au în mod exclusiv asupra propriului suflet sau câmp energetic²². Un astfel de domeniu de cercetare ar putea continua să genereze noi descoperiri²³.

Este bine-cunoscut că dreptul privind corpul uman în special, deși se studiază în marile centre universitare sub formă de cursuri²⁴, nici în prezent nu beneficiază de o reglementare suficientă pentru ceea ce înseamnă proprietatea asupra corpului, dreptul de a dispune de această proprietate și controlul său. Vom observa că, de exemplu, găsim puține state în care omul poate decide totalmente privind ce va face cu corpul său, cum ar fi cazul în care urmează să îi fie curmată suferința prin eutanasia activă: Argentina, Belgia²⁵, Canada, Chile, Columbia, Danemarca, Finlanda, Japonia, Luxemburg, Mexic, Coreea de Sud. În alte state, este admisă eutanasia pasivă (Marea Britanie, Israel, Germania, Spania, India sau Irlanda); în Uruguay, în 1933 a fost adoptată „uciderea din compasiune”, de exemplu. Majoritatea statelor interzice eutanasia; în România, spre exemplu, eutanasierea se pedepsește cu închisoare de la 1 la 5 ani, nefiind permisă. Deducem de aici, că avem o formă de posesie asupra corpurilor noastre, dar nu avem deplina proprietate, nu avem un *jus utendi* și nici atât un *jus abutendi*.

²¹ Vezi Florin Marcu, *Marele dicționar de neologisme*, Editura Saeculum, 2000, apud C.E. Popa Tache, op.cit., p.44.

²² Vezi C.E. Popa Tache, op.cit., p. 55. Tot aici se arată că: *În cadrul acestor descoperiri, după cum s-a menționat și mai sus, o diferență fundamentală între materie și energie este că prima este vizibilă, iar cea de-a doua este invizibilă (cu excepția părții vizibile a luminii). De exemplu, adenozin trifosfatul mitocondrial (ATP) este vizibil și eliberarea de energie ATP este invizibilă; celulele creierului sunt vizibile, iar conștiința este invizibilă. Invizibilitatea nu echivalează cu inexistența. Pentru a încerca să înțeleagă corpul uman și universul, oamenii antici le-au împărțit în două părți: a fi cu formă și a fi fără formă (afirmațiile filosofice ale lucrurilor vizibile și invizibile), așa cum fizica modernă împarte universul în materie și materie întunecată.*

²³ A se vedea Tianjun Liu, The scientific hypothesis of an „energy system” in the human body, în *Journal of Traditional Chinese Medical Sciences*, Volume 5, Issue 1, January 2018, Pages 29-34.

²⁴ Vezi University of Southampton, disponibil la: <https://www.southampton.ac.uk/courses/modules/laws3141>, accesat la data de 01.09.2021.

²⁵ În Belgia, acest drept a fost legalizat de Parlament din 2002. Pentru minorii care suferă de boli terminale, Senatul a extins legea în 2013. Părinții copilului și o echipă medicală trebuie să facă o cerere în astfel de cazuri. Primul minor a fost eutanasiat prin această lege în Belgia, în 2016.

Nici în prezent nu există o reglementare suficientă pentru ceea ce înseamnă proprietatea asupra corpului, dreptul de a dispune de această proprietate și controlul său. Rămân foarte multe întrebări. Așa cum am specificat, nimic nu împiedică procesul de reglementare corespunzătoare pentru tot ce înseamnă formă de viață, iar aici remarcăm cum anumite concepte juridice discutate și tratate ca și controverse juridice moderne, sunt ajunse din urmă de altele precum cele ce fac obiectul teoriei noastre.

Am mai menționat că așa cum dicționarele au început să cuprindă în definiția persoanei fizice detalii precum faptul că sistemele juridice pot atribui drepturi și îndatoriri persoanelor fizice fără acordul lor expres (în Cornell Law School) tot astfel, iar acest concept se poate extinde în unele legislații către întreaga natură și animale, în special asupra protecției acestora.

Se poate spune că din punct de vedere juridic sufletul și toată energia propriilor corpuri ale ființelor fac parte din ceea ce înseamnă proprietate a acestora (ceva ce aparține cu titlu de proprietate natural fiecărei forme de viață) asupra cărora își exercită conștient, instinctiv sau inconștient (prin natura lor) aceste drepturi.

Reglementarea dreptului sufletului și a stabilirii drepturilor sale se extinde automat și la modul în care este tratat juridic corpul formelor de viață. În prezent există drepturile omului, de unde se poate porni o completare a acestei reglementări, ori o modificare adaptată. Există drepturile fundamentale ce reprezintă drepturi și libertăți de bază care aparțin tuturor oamenilor, fiind aceleași indiferent de proveniență, de convingeri sau de stilul de viață, în timp ce dreptul naturii face primii pași iar dreptul animalelor îi urmează îndeaproape²⁶. Cu toate acestea, sunt de așteptat reglementări care să confere mai multă forță juridică unor încercări de codificare precum Declarația Universală a Drepturilor Animalelor, proclamată solemn la Casa UNESCO din Paris la 15 octombrie 1978 și în care se statuează că viața este una singură, toate creaturile având o origine comună ce se diversifică pe parcursul evoluției în specii²⁷. În sedimentarea acestui nou drept, etapa întâi este

²⁶ În mod salutar, în luna mai, 2021, Marea Britanie a anunțat că animalele vor fi recunoscute de legea britanică drept ființe cu drepturi, urmând să se introducă o serie de legi cuprinzătoare prin care să interzică practici precum exportul de animale vii sau vânătoarea de trofee; printre animalele protejate de viitoarea legislație se numără și animalele de companie, de fermă dar și animalele sălbatice. Noua reglementare recunoaște că animalele au capacitatea de a simți foame și durere și sunt conștiente de ce li se întâmplă.

²⁷ Documentul prevede în art. 13 că și animalele moarte trebuie tratate cu respect. În preambulul său, Convenția proclamă următoarele: respectul oamenilor pentru animale este același cu respectul unui om fata de alt om; necunoașterea și desconsiderarea acestor drepturi l-au condus și continuă să-l conducă pe om să comită crime contra naturii și a animalelor; recunoașterea de către specia umană a dreptului la existență a celorlalte specii animale constituie fundamentul coexistenței speciilor în lume; necunoașterea și desconsiderarea acestor drepturi l-au condus și continuă să-l conducă pe om să comită crime contra naturii și a animalelor, iar educația trebuie să cultive încă din copilărie observarea, înțelegerea, respectarea și dragostea față de animale.

formată din afirmarea unui drept al sufletelor și al biocâmpurilor formelor de viață și deci trecerea de la fenomen la normă juridică, iar etapa a doua este dată de înființarea unor instituții care să se ocupe cu respectarea acestor drepturi speciale²⁸.

Pentru moment, dreptul sufletului și al biocâmpurilor formelor de viață poate fi definit la modul general ca fiind acea ramură de drept care reglementează raporturile juridice dintre subiecții săi în corelație și în armonie cu totalitatea destinatarilor acestor norme.

În raționamentul nostru, mergem mai departe și observăm cum toate aceste drepturi, ca raport și regim juridic sunt drepturi absolute, opozabile *erga omnes*, ce pot fi atât patrimoniale, cât și nepatrimoniale. Gradul de autonomie le caracterizează ca fiind drepturi principale ce oferă titularilor lor siguranță deplină întrucât își produc efectele imediat, definitiv și irevocabil, fiind drepturi pure și simple (putând fi afectate și de modalități în anumite condiții speciale).

Reiterăm concluzia conform căreia, prin cercetări ulterioare ar putea fi stabilit corespunzător caracterul absolut al acestor drepturi când ne referim la celelalte forme de viață, altele decât ființa umană, prin prisma instituțiilor de drept existente sau prin adaptarea acestora.

Orientându-ne după faptul că disciplinele diferă între ele prin principii, metode și obiect de studiu, se poate afirma că dreptul sufletului și al mediului sufletesc (inclusiv energetic) are potențialul de a fi, de acum încolo, o disciplină de drept și, luând în calcul o evoluție progresivă, este posibil să fie domeniu de drept în anii ce vor urma.

De omul de azi depinde cum va manageria mai departe personalismul său energetic dobândit, astfel încât să fie stabilită o ordine și o armonie între sine și semenii (societate), și în raportul său cu natura, animalele și întregul univers.

4. Concluzii

Pentru liniștea noastră: recunoscând relevanța și importanța dreptului sufletului, știința materialistă nu abandonează niciuna dintre prerogativele sale. Interesul pentru știința rămâne crucial, vital pentru noi toți. Numai că, în noua paradigmă, își pierde pretenția exorbitantă de a fi singura legitimă care descrie sau decretează adevărul.

Omenirea în ansamblu nu poate decât să se bucure de această sinteză care a devenit posibilă prin inteligență, deschidere la minte și credință în viață.

A include, a integra, atât în epistemologia noastră (științifică și filosofică), cât și în sfera noastră politică și arsenalul nostru juridic, acest *terț cognitiv* este Provocarea modernă, dar și Sarcina nobilă și incitantă oferită generațiilor noastre.

²⁸ Cristina Elena Popa Tache, op.cit., pp. 30,31.

În concluzie, fiind și aceasta o materie în care nu trebuie să fie create inegalități de tratament juridic prin reglementări naționale ce pot lua forme și cuprins foarte diferite, dreptul internațional are potențialul cel mai bun pentru a dezvolta izvoarele, principiile și mecanismele dreptului sufletului și al biocâmpurilor formelor de viață.

Bibliografie selectivă:

1. Tianjun Liu, *The scientific hypothesis of an "energy system" in the human body*, în *Journal of Traditional Chinese Medical Sciences*, Volume 5, Issue 1, January 2018.
2. Florin Marcu, *Marele dicționar de neologisme*, Editura Saeculum, 2000.
3. J. Monod, *Le Hasard et la nécessité*, Editions du Seuil, Paris, 1970.
4. C. R. Motru, *Personalismul energetic și alte scrieri*, Ed Eminescu, 1984.
5. The Professional Chamber Sanator – the Union of Biotronicists of Josef Zezulka, *Alternative Medicine (CAM) in the World: What is silenced*, Ed. Tomáš Pfeiffer, Praga, 2019.
6. B. Nicolescu, *Ce este decât realitatea? Reflecții în jurul operei lui Stéphane Lupasco*, Liber, Montreal, 2009, publicată simultan în limba română, traducere de Simona Modreanu, Iași, Junimea, 2009.
7. R. Sheldrake, *L'Âme de la nature*, Edition Albin Michel, 2001.
8. University of Southampton, cursul *Law and the Human Body*, disponibil la: <https://www.southampton.ac.uk/courses/modules/laws3141>, accesat la data de 10.03.2022.
9. Cristina Elena Popa Tache, *Vers un droit de l'âme et des bioénergies du vivant*, Ed. L Harmattan, Collection: Logiques Juridiques, 2022, prefață de Jean-Luc Martin-Lagardette.
10. Edward Osborne Wilson, *Consilience: The Unity of Knowledge*, Random House, 1998.